

TAVASZI ZÁPOR.

ALÁTÓHATÁR szélén felpiroslott a hajnal. A föld lerázta magáról sötét takaróját és jószagú álmát párázta a reggelbe. A béresek előbújtak a nehéz levegőjű istállókból, öklükkel megdörzsölték csipás szemüket, előkotorászták a kozmás pipákat, amit megszorityogtattak, majd fáradt mozdulatokkal kúthoz terelték az állatokat. Az asszonyok is kiléptek a fehérfalú házakból, visszakergették a koránébredt, öltözetlen gyermekeket és dologhoz láttak a baromfiudvaron. A cigánykovács, aki Isten tudja honnan került a gazdaságba, tamaskodón pislogott a tenyéryni lyukra, ami a vaksi falon át növekvő fényt borított be hozzá. Szemeit összeszorította és pokolba kívánta a reggelt. De mert az udvaron jókedvű legények sugdosását hallotta, akik veder vizet ígértek neki, leugrott a pankról, csutkatormelékből hirtelen tüzet gyújtott a kohóban és fellökte a bélyegzőkkel telesütögetett ajtót.

— Én vótam máma a legelső, nyavajások!

— Pofa be, more! Még ki se hült a vackod! — állt le vele kötödni egy legény, aki otromba csizmáival mindenkép a lábára akart hágni.

Az udvaron virgonc csikók nyargalásztak, örömeiket belenyerítették a levegőbe s olykor meg-megszagolták egymás hátulját. Az emberek ökrökkel bajlódtak. Járomba fogták őket és hangos Csálé, Bimbó kiáltásokkal megindultak velük a földekre. A kondás gyerek kiengedte az akolból a sivalkodó malacokat és a rétre hajtotta őket. Az asszonyok egyenként engedték le az ülőről a tyúkokat, a tojósokat visszadobva a ketreche. A pulykák tollukat borzolva, veresre puffadtan mérgeskedtek a ludak között, s a komondorok koloncokkal a nyakukban, nehézkesen kódorogtak.

A reggel legyőzte az éjszakát, feltámasztotta az alélt embereket és a döglődő állatokat, hogy életét mindenik ott folytassa, ahol este elhagyta.

Veres Bálint csontos gebét faroltatott a rudak közé. Nevetőszemű leánya és fonnyadt asszonya felkuperodott a szekérre.

— Osztán ügyesen járjatok el, nehogy becsapjon benneteket valami zsidó. Annak a kis piznek ne potyán verjetek a fenekire.

— Bizza csak ránk idesapám — mondta a leány. A jókedv kibuggyant belőle, mikor a kerekek megnyikordultak alattuk.

Veres Bálint egyideig nézte a távozó szekeret. Úgy találta, hogy a Pista nagyon is bizonytalanul lötyög a rudak közt és messziről is látszik rajta, hogy szűken abrakolt a télen. Megtömte pipáját és dolga után nézett. Az eperfa alatt állott a nagy göröngytörő henger. Két ökröt vezetett elébe. Míg a járommal vesződött, mellette termett a gazda.

— Hát csakugyan férjhez megy a lányod, Bálint?

— Férjhe a.

— A nagykarú Szabó fiához?

— Aho.

— Jó helyre megy. Ünnepre?

— Ünnepe szombatján lesz a lakzi.

— Akkor nekem is jó lesz készülődni. Nem régen szógálsz nálam, de jó cseléd vagy, megérdemlitek a nászajándékom.

Utána nézett Veres Bálintnak, aki az ökröket csöndes szavakkal nógatva elment a göröngytörővel. A lány jutott az eszébe, a Bözsi. Jó lány — gondolta. Szép lány. Karcsú lábai vannak, akár az őznek. Csipője kissé kiszélesedett, mintegy igazolásul megérett asszonyiságára. És a mellei, azok a peckesen táncoló kis dombok, vagy az arca, a tejfehér, tiszta arca, akár annak a félkarú nőiszobornak a városi múzeumban. Öregedő életével a maga fiatalságára gondolt. Ő is ilyen asszonyról álmodott akkor. Pont ilyenről. De neki Kocsmáros Lidit rendelte az Úr. Neki meg kellett menteni a régi birtokot, amit eladósított az apja. Lidivel mentette meg, a Lidi vagyonával. No de szépen is gondját viselte a rábízott jószágnak, sőt gyarapította is a háború alatt, mikor muszka foglyok dolgoztak a földeken. Csak a Lidi . . . Szó se róla, szereti, de mégis más lett volna az élet egy más asszony mellett . . . Mi is a baj az ő asszonyában? Nem szereti talán? Hiszen az első perctől kezdve babusgatja őt, mint egy kisgyereket. Hogy kövér? Felül a mázsán? Ez bizony baj, nagy baj, de kövér volt akkor is, amikor elvette. Ő is, az erszénye is. Aztán nincs gyerek. Nincs aki apjának szólítsa, nincs akire a vagyont hagyja. Hát akkor miért volt minden? Minek? Hogy elpocsékolja az életét, halála után meg évekig pereskedjen a familia? Ezért ugyan kár volt egy lépést is tenni. Kár . . . És miért nincs gyerek? Mert Lidinek valami baja van. Meg kell operálni, mondták neki akkor. És nem engedte. Nem engedte, hogy az ő asszonyával kísérletezzenek a doktorok. Bár engedte volna. Hátha tényleg lenne gyereke. Csak egy, hogy annyi legalább maradna neki az életből . . . Aztán ha fiú lenne, persze, hogy az lenne! — akkor majd kioktatná, milyen asszonyt válasszon. Akkor megkeresnék azt, akiről annakidején álmodott. Talán ez a Veres Bözsi lenne . . . Hogy szegény? De becsületes. Jószagú, mint a rózsa és szorgalmas, mint a hangya.

Magáról megfélelkezve ábrándozott az eperfa alatt. Tisztes távolban tőle a béresek gyermekei hancuroztak; meglövegolták a gereblye nyelét és bujósckáztak a göré alatt.

— Ne, te ne! — kiáltott egy nagyobbacska fiú és a tehén alól kizavarta a tejet követelő borjút.

A gyermekek a kovácsműhely elé tódultak és megnyúlt szájjal nevettek a cigánykovács harcát egy tüzes kancával.

— Te, te azs apád, ne rugdoss! — hajtogatta a kovács, de a megremült jószág nem értette ezt a nyelvet. Valami veszedelmet sejtetett a levegőben. Fejét föl-fölkapta, patáit kirántotta a kovács kezéből, fenyegető nyerítéssel hátsó két lábára állt, oly magasan, hogy a kötőfék csaknem kicsúszott a segédkező legény markából.

A föld, ez az örökké szomjas jószág már felitta a megolvadt hólevet s most a tavaszi nap kicsattanására kileheli magából a nedvességet, ami imbolygó párákban kél útra. Az őszi vetés kibontotta új életre kelt lelkét és kacagó partokba seregtletten türelemre inti a dolgoz embereket, akik a roppant fekete táblákon tavaszi mag alá ágyaznak. Ilyenkor nincs különbség ember és állat, föld és mag között, a tél levettett csizmája elrothadt az időben s a nyár piros kacagása velük diadalmaskodik.

Veres Bálint szájában meg-megbillent a pipa. Lárait megvetve kapaszkodott a törő gerendájába és felfogta a lökéseit. Néha csupán szórakozásból megforgatta feje felett a csattogó ostort és ráfordult az állatokra :

— Csáálé hupp! . . .

Az ökrök tempósan lépegettek a göröngytörővel, ami szétnyomta a tarackot és kiegyenlítette a szántás után maradt gödröket.

A nap már nyitvafelejtett szemmel kacározott, mire elérkezett a früstök ideje. Ez a dolgozók első pihenője. Az állatok lehevernek a hűvösbe, megpihentetik görcsös inukat s az emberek előkeresik bicskájukat, a fényes pengét a nadrághoz dörzsölik és jókora darabot kanyarítanak vele a rozsos kenyérből. A szeredásból szalonna is kerül elő s némelyek foghagymát tisztítanak hozzá. Hümmögve szétekintenek a földeken, a termésről jósolgatnak, vagy a maguk életét tárgyalják s közben a falatok eltűnnek csüngő bajuszuk alatt.

— Biz' azir hótt meg a sógor, mert hiba vót a kréta körül.

Pap Jóska a fejét rázta.

— Nem lehet a sógor.

— Mán pedig igaz, hisz a vak is látta, hogy kövéredett — bizonygatta a rücskös Tokaji.

— Nem mind van máskippen, aki kövir — vélekedett egy legény.

— Hijnye, de jól tudod! — ellenkedett Tokaji.

— Nem arrul van szó, hanem ha meghótt, akkor meghótt, oszt ne bizgassuk a dógot.

— Ez itt a baj öcsém, hogy úri világ van mán a tanyákon is! — csattant fel egy öreg. — Úri világ, úri nyavalyák! Vakbélgyulladás, meg ilyen izzadmány, meg olyan izzadmány. Pedig ha jól odanizünk, hát egész máshun van a baj. De a mai leginybe nincs kurázi, hogy tisztessigesen elvegye a jányt, mint a mi időnkbe.

A legény nem hagyta magát.

— A kendtek idejibe könnyű vót bátornak lenni, de most nem lehet hencegni a vesztett háború után!

Az öreg feltátotta a száját, hogy valami nagyot mond, de megérezte a legény szavainak súlyát és nem kívánt tovább okoskodni vele, inkább Veres Bálintot szemelte ki újabb beszéd tárgyául.

— Amondó vagyok én Bálint, nem jót látok az olyan házasságba, mint a te jányodé is. Szeginy jány, gazdag leginy, sose vót jó. Panaszos lesz ott minden falatt, amit leereszt a torkán.

Bálint is gondolkozott már ezen s így szinte örült, hogy szóba került, legalább hallhatja a többiek nézetét s közben a magáét is elmondhatja.

— Nem úgy van az koma — szólts csöndesen. — De mire várjik a szeginy jány, ha a magafajta leginy nincs abba a sorba, hogy elvegye.

— Most vegye elő az eszit! — hadonászott a legény az öreg előtt. — Most mutassa meg, hogy kéne tenni! Vagy azt hiszik, hogy a jány tud várni?... Szamárság!

— Na elig, elig! — fogták meg többen.

Érezték, hogy inkább ennek van igaza, de jobb, ha elhallgat, míg valami csúnya vége nem lesz a vitának. Érezték, hogy ők kiöregedtek, egy újfajta ember nőtt ki alóluk, aki nem élhet úgy, mint ahogyan ők éltek, amint már ők sem élhettek apáik és nagyapáik szerint.

Nehézkesen nekikászolódtak a munkának, de a beszélgetés nyomon követte őket és bosszankodtak, ha eldugult a pipa, vagy nem kedvük szerint húztak az ökrök.

— Azir én se helyeslem a dógot — mondta a ragyás Tokaji, mikor elindult az ekével.

Veres Bálint végighúzott az ökrökön. Arra gondolt: nem lesz-e keserű Erzsi kenyere a nagykarú Szabó házába? Mert lehet mutatni a jószágot, sokan a szeretetet is tudják hazudni, de ki biztosítja annak állandóságát? Erzsi csak béresnek a lánya, ha volt is valamikor néhány holdjuk. Szabó György nevén meg hatvan hold kényeskedik és nem lehetetlen, hogy maga Gyurka is szemébe vágja koldus voltát, ha valamin majd összekülönböznek. De nem, Gyurkát ő jólismeri. Meg aztán beszél is vele. Megérteti vele a dolgot.

Szinte eltűntek szeme elől az ökrök s nem érezte a göröngytörő lökéseit sem. Szabó Gyurkát és Erzsit látta maga előtt, mint két egymásnak érett fiatal életet. Aztán a lakzira gondolt. A vőfélyre, aki pántlikás székérral jön a lányáért és víg rigmussal kéri ki a szülői házból. Ő pedig örömmel adja, miközben szeméből kigördülnek a boldogság könnyei.

Az ökrök lomha mozgással húzták a göröngytörőt és Veres Bálint lélek nélkül irányította őket.

Vastag, fekete felhő dugta el a napot és rémítgette a földeken szorgoskodó embereket.

— Eső lesz, olyan eső, hogy megemlegetjük, — mondta Pap Józsi.

— Szamár érzi az időt — jegyezték meg többen.

Elnevették magukat, de mégis sűrűn fel-felnéztek az égre és az ökröfogatok egymás után indultak a tanya felé.

— Bááiiint! — hangzott el a kiáltás.

De Veres Bálint se nem látott, se nem hallott, csak a gyermekeit látta, az Erzsi lányát, aki ünnep szombatján esküszik hűséget a nagykarú Szabó fiának.

Nehéz cseppek koppantak a kalapjára. Előbb csak ritkán, később már sűrűn zuhogtak, mintha fölötte egy hatalmas kádnak hirtelen kirántották volna a fenekét.

Visszakerült a maga világába. Társai már rég elfordultak a kanyarban. Zsebretette a pipáját és rávágott az állatokra, amelyeket megvadított az első tavaszi mennydörgés és nekiiramodtak a hepehupás úton.

— Hóó! — kiáltott rájuk és tehetetlenül szorongatta az ostort.

A rémült állatok rohantak a göröngytörővel, hol egyik, hol másik végét billentve gödörbe.

Kétségbeesett ordítás hasított át az eső zuhogásán.

Bálint elvesztette az egyensúlyt a rázós, esőtől sikossá vált göröngytörőn és az állatok közé bukott, a nehéz henger pedig, mint lelketlen szörnyeteg fordult át rajta és vérző testtel hagyta ott az örökéhes földön.

Az emberek kiszaladtak a tanyából és székéroldalra fektetve bevitték társukat.

— Minden porcikája összetört a szerencsétlennek — sajnálkozott a ragyás Tokaji.

— Nem sopánkodni kell ezen, hanem segíteni rajta! — szólt a legény, aki már a früstöknél összetűzött az öregekkel.

A gazda is odament a kövér feleségével.

— Rokkant, huszonöt százalékos rokkant! Mondtam, akkor mondtam, hogy nem kell megfogadni! Az ilyen nem bírja a munkát, csak a baj van vele. De az én szavam nem jár... — kelepelt az asszony.

A gazdában felforrt a méreg.

— Szót se halljak! Teérted rokkant meg! Én értem, meg másokért, akik itthol maradtunk. Az Isten is megbüntetne, ha veszni hagynánk.

Az asszony tovább ellenkezett a báméskodó cselédek előtt.

— Csak ne hencegj, ne hencegj! Harminc évvel ezelőtt bezzeg nem hencegtél!

A gazda ökölbeszorult kézzel állt elébe.

A béresek megdöbbsentek a jelenettől. Ez a nap úgy hatott rájuk, mint a végítélet napja, mikor mindennek pusztulni kell, ami él a földön, hogy számadásra megjelenjen az egék uránál.

Az eső csöndesedett. Kelet felől tisztulni kezdett s a sötét fellegek nyugatra menekültek.

A gazda lovat nyergeltetett magának.

— Pista fiam — szólt a legényhez —, fogj be a szekérbe. Bevisszük a kórházba.

Az eső még csepegett, amikor elindultak. A csöndes parasztnak némán bámultak utánuk, megdermedve az események hatása alatt.

— Ne hajts ki a kőre — mondta a gazda, mikor a fordulóba ért. — Ne rázassuk össze az árvát. Szép csöndesen beérünk itt is a városba.

De érezte szavai bizonytalan csengését és nem mert a legényre nézni, nehogy az kiolvassa a gondolatait. Elengedte őket és megígérte, hogy később utánuk lovagol. S mikor a szekér már elhagyta, elindult a kövesút felé. Jól számított. Alig ért ki az útra, szembe találta a Bálint szekérét, amely hazafelé tartott.

Melléje lovagolt.

— Jó eső volt — mondta.

— Jó, — hagyta rá Bözsi, közben átázott kendőjéből nyomkodta ki a vizet.

— Menyasszonyra való idő — szólalt meg az anyja.

— Na, de megéri az a legény — igyekezett a gazda tréfára eröltetni a dolgot.

A lány felkapta a fejét és megrándította a vállát.

— Nekem is szabad már egyszer. Gyurka nem egyszer ázott már meg énmiattam.

Felelet helyett bölintott. Pödört egyet a bajuszán és megköszöri a torkát.

— Izé, azt akarom mondani, hogy Gyurka ott volt, azt mondta, hogy szeretné látni a menyasszonyi dolgokat, aztán ha megjönnek kigyelmetek, hát menjenek el hozzá.

A lány szeméi felragyogtak.

— Na de ki megyen most így agyonázva a Nagyhátra? — ellenkezett az asszony. — Meg osztán a gyerekek is mit csinálnak magukba egisz nap?

— A gyerekek ne aggasszák lelkem, meglesznek azok nálam.

A lány hizelegve símult az anyjához.

— De ha Gyuri látni akarja! — és ő vette kezébe a gyeplőt, rácsapott a lóra és a Nagyhát felé kanyarodott.

— Estére otthol leszünk, tessék megmondani idesapámnak! — szólt vissza.

A gazda elmaradt mögöttük. Szétnézett a földlön, amit megmosott a friss tavaszi zápor és elszomorodott, mintha a lelkéből is kimosódott volna valami.

Megfordította a lovat és csöndesen a város felé indult.

Faragó Endre.